

องค์ความรู้นวัตกรรมลดการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช ในพื้นที่ปลูกข้าวโพด อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

ที่มาและสภาพปัญหา

จากผลการศึกษาของสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ซึ่งได้ดำเนินการศึกษามะเร็งในระบบท่อ
น้ำดีของประชาชนในอำเภอบ้านหลวง ตั้งแต่ปี ๒๕๕๔ –ปัจจุบัน พบว่าปี ๒๕๕๔ ระยะที่ ๑ พบ
ผู้ป่วยโรคมะเร็งตับและมะเร็งท่อน้ำดี ๑๒ คน มะเร็งอื่นๆ ๒ คน ปี ๒๕๕๕ ระยะที่ ๒ พบ
ผู้ป่วยโรคมะเร็งตับและมะเร็งท่อน้ำดี ๗ คน ปี ๒๕๕๖ ระยะที่ ๓ พบผู้ป่วยโรคมะเร็งตับ
และมะเร็งท่อน้ำดี ๕ คน ระยะที่ ๔ พบผู้ป่วยโรคมะเร็งท่อน้ำดี ๖ คน ปี ๒๕๕๗
ระยะที่ ๕ พบผู้ป่วยโรคมะเร็งท่อน้ำดี ๑๓ คน จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าเกษตรกรมี
ความเสี่ยงสูงในการเป็นมะเร็งตับ ซึ่งจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นสาเหตุดังกล่าว สาเหตุหนึ่งอาจ
มาจากสารเคมีทางการเกษตรที่ตกค้างในอาหาร ระบบนิเวศและแหล่งน้ำ โดยจากการตรวจ
วิเคราะห์หาสารเคมีตกค้างในดิน และแหล่งน้ำ พบว่ามีปริมาณโลหะหนัก พาราควอต และไกลโฟ
เสต ในตัวอย่างดิน น้ำ ข้าว และใบเมี่ยง มีปริมาณสารเคมีตกค้างสูงกว่าในพื้นที่ทั่วไป อาจเป็น
เหตุผลหนึ่งที่ทำให้อัตราการป่วยที่สูงมากของโรคมะเร็งตับ และผลการตรวจหาสารพิษตกค้างใน
เลือดคน มีเปอร์เซ็นต์ไม่ปลอดภัยมากเช่นกัน

และจากข้อมูลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด ของสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง ปี
๒๕๕๖/๒๕๕๗ มีพื้นที่ปลูกข้าวโพดจำนวน ๓๖,๐๕๑ ไร่ เกษตรกรมีการใช้ยาฆ่าหญ้าโดย มีการ
เพิ่มจำนวนครั้งและเพิ่มปริมาณความเข้มข้นขึ้นเรื่อยๆจากเดิมใน ๑ ฤดูการผลิตเกษตรกรจะพ่นยา
คุมหญ้า หลังจากปลูก ๑ วันโดยใช้สารเคมี ๑ ลิตร/ไร่ และพ่นยาฆ่าหญ้า หลังจากข้าวโพดอายุ
ประมาณ ๒๐-๒๕ วันอีก ๑ ครั้งโดยใช้สารเคมีไร่ละ ๑ ลิตร ปัจจุบันเกษตรกร ได้เพิ่มจำนวนครั้งใน
การใช้สารเคมีมากขึ้นจาก ๒ ครั้งเป็น ๓ ครั้งและเพิ่มความเข้มข้นของสารเคมีจาก ไร่ละ ๑ ลิตร
เป็นไร่ละ ๒ ลิตร เพียงเพื่ออยากให้หญ้าตายทันใจเท่านั้น โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบของสารเคมีที่
มีผลต่อสุขภาพ ต่อชุมชนต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และต่อต้นทุนการผลิตของเกษตรกรเองซึ่งถ้า
คำนวณค่าสารเคมีในการกำจัดวัชพืชเฉลี่ยไร่ละ ๔ ลิตรพื้นที่ปลูกข้าวโพดจำนวน ๓๖,๐๕๑ ไร่ คิด
เป็นปริมาณสารเคมีจำนวน ๑๔๔,๒๐๔ ลิตรราคาลิตรละ ๑๐๐ บาทคิดเป็นมูลค่าสารเคมี
๑๔,๔๒๐,๔๐๐ บาท (สิบสี่ล้านสี่แสนสองหมื่นสี่ร้อยบาทถ้วน)

แนวทางแก้ไข

สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง จึงได้ร่วมกับอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ช่วยกันค้นหาวิธีการที่จะช่วยให้เกษตรกรอำเภอบ้านหลวงลดการใช้สารเคมีฆ่าหญ้าในพื้นที่ปลูกข้าวโพด ในที่สุดก็ค้นพบวิธีการลดการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช(ยาฆ่าหญ้า)ของนายบรรจง ไชยรงค์ โดยนายบรรจง ไชยรงค์ ได้ใช้น้ำหมักชีวภาพสูตร พด.๒ ผสมกับยาฆ่าหญ้าเพียงเล็กน้อยเท่านั้น สามารถควบคุมกำจัดวัชพืชได้เท่ากับการใช้สารเคมีเพียงอย่างเดียว ซึ่งทำให้ลดปริมาณสารเคมีลงได้ประมาณ ๑๐-๒๐ เท่าและลดต้นทุนค่าสารเคมีกำจัดวัชพืชลงได้ไร่ละประมาณ๓๐๐ บาท

โดยได้ทดลองใช้สูตรที่ตนเองค้นพบมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ จนประสบความสำเร็จ และไม่คิดที่จะหวงแหนสูตรเอาไว้ใช้คนเดียว สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง จึงได้ทำการถอดองค์ความรู้วิธีการลดการใช้สารเคมีจากนายบรรจง ไชยรงค์ และนำวิธีการดังกล่าวมาทดลองใช้ในพื้นที่สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง จำนวน ๒ ครั้งด้วยกัน และได้ไปทดลองใช้ในพื้นที่ของผู้ใหญ่ บรรจง ไชยรงค์ อีก ๑ ครั้ง จนเห็นผลเชิงประจักษ์และเกิดความมั่นใจ และถือว่าเป็นนวัตกรรมที่มีคุณค่าต่อชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร และผู้บริโภคเป็นอย่างดี และเป็นวิธีการที่สามารถทำได้ง่ายๆ ทั้งประหยัด และใช้ปริมาณสารเคมีเพียงเล็กน้อย แต่ได้ผลเทียบเท่ากับการใช้สารเคมี จึงได้นำไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้กับส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ กำนันผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการหมู่บ้านได้เข้าใจและรับทราบ เพื่อร่วมกันผลักดันขับเคลื่อนให้เกษตรกรได้เข้าใจและนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกษตรกรสามารถลดปริมาณการใช้สารเคมีฆ่าหญ้าลงได้ ซึ่งจะช่วยแก้ไขสาเหตุของการเกิดโรคมะเร็ง และลดต้นทุนในการผลิตของเกษตรกร และรักษาระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นด้วย อำเภอบ้านหลวง ได้ตระหนักถึงปัญหาการเกิดโรคมะเร็ง และการใช้สารเคมีในการเกษตรของราษฎรในอำเภอบ้านหลวง ต้องการที่จะแก้ไขปัญหาลดและส่งเสริมสนับสนุนให้ราษฎรลดการใช้สารเคมีและหันมาใช้วิธีการของนายบรรจง ไชยรงค์ให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้ราษฎรในอำเภอบ้านหลวงมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและเกิดการพึ่งพาตนเองได้ ส่งผลกระทบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติต่อไป

ผลที่เกิดขึ้น

นายอำเภอบ้านหลวงรับเอาเป็นนโยบายและวาระของอำเภอบ้านหลวง และทุกภาคส่วน ได้แก่ส่วนราชการ องค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่ง สหกรณ์การเกษตร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงได้ร่วมกันจัดงานรณรงค์ขยายผลนวัตกรรมลดการใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืชในพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปีการผลิต ๒๕๕๗/๕๘ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่านขึ้นเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๗ โดยดำเนินการพร้อมกัน ทั้ง ๔ ตำบล ๒๖ หมู่บ้าน โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณ จากองค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่ง จำนวน ๑๑๓,๕๐๐ บาท เพื่อสนับสนุนโครงการเมืองน่าน น่านอยู่ คู่ป่าต้นน้ำ โดยมุ่งเน้นให้เกษตรกรนำไปปฏิบัติจริงในพื้นที่และเกิดการขยายผลอย่างเป็นรูปธรรม ขณะนี้เกษตรกรได้ร่วมกันทำน้ำหมักไปแล้วจำนวน ๑๘,๐๐๐ ลิตร จะนำไปใช้ได้ในพื้นที่ประมาณ ๔,๕๐๐ ไร่ จะทำให้ลดปริมาณการใช้สารเคมีลงได้ ๘,๑๐๐ ลิตร คิดเป็นมูลค่า ๙๗๒,๐๐๐ บาท และขณะนี้อยู่ระหว่างการติดตามประเมินผล

สูตรน้ำหมักฆ่าหญ้าของผู้ใหญ่บรรจง

๑. การทำน้ำหมักชีวภาพ มีส่วนประกอบดังนี้

๑. พืชผัก ผลไม้ทุกชนิด	จำนวน ๓๐ กิโลกรัม
๒. กากน้ำตาล	จำนวน ๑๐ กิโลกรัม
๓. น้ำสะอาดให้ท่วมเศษพืชผักฯ	จำนวน ๑๐-๑๕ ลิตร
๔. ถังหมักขนาด ๑๐๐ ลิตรมีฝาปิด	จำนวน ๑ ใบ
๕. พด.๒ ซองสี่เหลี่ยม	จำนวน ๑ซอง

วิธีการทำ

๑. สับพืชผัก ผลไม้ ฯลฯ แล้วนำไปใส่ในถังหมัก
๒. ใส่กากน้ำตาล คนให้เข้ากัน
๓. ผสม พด.๒ ในน้ำสะอาดที่เตรียมไว้ แล้วเทลงในถังหมัก
๔. คนทุกอย่างให้เข้ากัน แล้วปิดฝาทิ้งไว้อย่าให้แน่น จากนั้นคนเพื่อกลับเศษพืชด้านบนลงด้านล่างทุก ๗ วัน ทิ้งไว้ ๒๐-๒๕ วัน ก็นำไปใช้ได้

๒. การทำหัวเชื้อฆ่าหญ้า มีส่วนประกอบดังนี้

๑. น้ำหมักชีวภาพจำนวน ๒๐ ลิตร
๒. ยาฆ่าหญ้า จำนวน ๑ ลิตร

นำส่วนประกอบตามข้อ ๑ และข้อ ๒ มาผสมคนให้เข้ากันเพื่อเป็นหัวเชื้อ

๓. อัตราการใช้และวิธีการใช้

สูตรเข้มข้น สูตรนี้เหมาะสำหรับเกษตรกรที่ใจร้อนอยากเห็นผลเร็วภายใน ๑ วัน

๑. นำหัวเชื้อที่เตรียมไว้ จำนวน ๑ ลิตร

๒. น้ำสะอาด จำนวน ๒๐ ลิตร

นำหัวเชื้อและน้ำสะอาด มาผสมให้เข้ากันแล้วนำไปฉีดพ่น ระหว่างแถว โดยใช้ตามความหนาแน่นของหญ้า และอายุของหญ้า ใช้ได้กับหญ้าทุกชนิดโดยเฉพาะหญ้าสาบแร้งสาบกาจะตายทันที

สูตรธรรมดา สูตรนี้จะเห็นผลชัดเจนภายใน ๒-๓ วัน

๑. หัวเชื้อที่เตรียมไว้ จำนวน ๒๕๐-๕๐๐ ซี.ซี (๒ แก้วน้ำ)

๒. น้ำสะอาด จำนวน ๒๐ ลิตร

นำหัวเชื้อและน้ำสะอาด มาผสมให้เข้ากันแล้วนำไปฉีดพ่น เหมือนกับสูตรเข้มข้น เพียงแต่จะเห็นผลช้ากว่าเท่านั้น

คำแนะนำในการใช้

๑. ควรใช้หลังจากพ่นยากคุมหญ้าครั้งแรกไปแล้วประมาณ ๒๐-๓๐ วันหรือหญ้าที่ขึ้นมาใหม่สูงประมาณ ๑ คืบจะได้ผลดีมากหรือที่ชาวบ้านเรียกกันทั่วไปว่าพ่นสร้อย
๒. การฉีดพ่นให้พ่นระหว่างแถว เว้นระยะพืชรากที่ปลูกอย่าให้ใบหรือยอดอ่อนถูกยาฆ่าหญ้า
๓. หลังจากฉีดพ่น ๑ สัปดาห์แนะนำให้ใส่ปุ๋ยเคมีตามทันที โดยลดปริมาณปุ๋ยจากเดิมที่เคยใช้ลงเหลือเพียง ๒๕ กิโลกรัมต่อไร่ เนื่องจากมีปุ๋ยชีวภาพที่ได้จากน้ำหมักช่วยให้เศษซากพืชย่อยสลายกลายเป็นปุ๋ยอีกทางหนึ่งด้วย

ต้นทุนการผลิตน้ำหมักฆ่าหญ้า

๑. กากน้ำตาล ๑๐ กิโลกรัม ๆ ละ ๒๐ เป็นเงิน ๒๐๐ บาท
๒. ถังหมักขนาด ๑๐๐ ลิตร ๑ ใบ เป็นเงิน ๕๐๐ บาทใช้ได้ประมาณ ๕ ปี ๆ ละ ๑๐๐ บาท
๓. พด.๒ สถานีพัฒนาที่ดินแจกฟรี
๔. พืชผัก - ผลไม้และน้ำสะอาด หาได้ตามหมู่บ้าน

รวมต้นทุนการผลิตน้ำหมัก ๓๐๐ บาท จะได้น้ำหมักประมาณ ๕๐ ลิตร เฉลี่ยต้นทุนค่าน้ำหมัก ลิตรละประมาณ ๖ บาท

ต้นทุนค่าใช้จ่ายตามสูตรของนายบรรจง ไชยยงค์

๑. ในการทำหัวเชื้อใช้น้ำหมัก ๒๐ ลิตรต้นทุนลิตรละ ๖ บาท เป็นเงิน ๑๒๐ บาท
๒. ใช้ยาฆ่าหญ้า ๑ ลิตรเป็นเงิน ๑๒๐ บาท

รวมต้นทุนการผลิตหัวเชื้อเป็นเงิน ๒๔๐ บาท นำไปใช้ได้ในพื้นที่ ๕ ไร่ เฉลี่ยค่าใช้จ่ายไร่ละ ๔๘ บาท

ถ้าเทียบกับเกษตรกรใช้ยาฆ่าหญ้าอย่างเดียว

หัวเชื้อ ๒๑ ลิตร มีปริมาณสารเคมีฆ่าหญ้า จำนวน ๑ ลิตร หรือ ๑๐๐๐ ซีซี.

สูตรเข้มข้น ๑ ไร่ ใช้หัวเชื้อ ๔ ลิตรมีปริมาณสารเคมีฆ่าหญ้าประมาณ ๒๐๐ ซีซี.เปรียบเทียบกับ
เกษตรกรทั่วไปใช้ ๒ ลิตร(๒๐๐๐ ซี.ซี) ปริมาณสารเคมีที่ใช้แตกต่างกัน ๑๐ เท่า

สูตรธรรมดา ๑ ไร่ ใช้หัวเชื้อ ๒ ลิตรมีปริมาณสารเคมีฆ่าหญ้า จำนวน ๑๐๐ซีซี.เปรียบเทียบกับ
เกษตรกร

ทั่วไปใช้ ๒ ลิตร(๒๐๐๐ ซี.ซี) ปริมาณสารเคมีที่ใช้แตกต่างกัน ๒๐ เท่า

พื้นที่ ๑ ไร่ ใช้ยาฆ่าหญ้าจำนวน ๒ ลิตร ราคาถูกละ ๑๒๐ บาท เป็นเงิน๒๔๐ บาท

ถ้าใช้สูตรผู้ใหญ่บรรจง จะลดปริมาณการใช้ยาฆ่าหญ้าลงเหลือ ไร่ละประมาณ ๒๐๐ ซีซีคิดเป็นเงิน ๒๔ บาทค่าน้ำหมัก จำนวน ๔ ลิตรๆละ ๖ บาท เป็นเงิน ๒๔ บาทจะลดต้นทุนเป็นเงิน ๑๙๒ บาทต่อไร่

นอกจากนี้ นายบรรจงยังลดการใช้ปุ๋ยเคมีในแปลงข้าวโพดลงได้อีกเพราะได้ปุ๋ยจากน้ำหมักชีวภาพโดยลดลงเหลือไร่ละ ๒๕ กิโลกรัม ซึ่งเกษตรกรทั่วไปใช้ไร่ละ ๕๐ กิโลกรัม จะลดต้นทุนค่าปุ๋ยเคมีลงประมาณประมาณไร่ละ ๓๘๕ บาท

สรุปแล้ว เกษตรกรใช้น้ำหมักชีวภาพเป็นส่วนผสมในการฉีดพ่นยาฆ่าหญ้า จะสามารถลดต้นทุนค่ายาฆ่าหญ้าและค่าปุ๋ยเคมี รวมทั้งสิ้นไร่ละ ๕๗๗ บาท ทั้งประหยัด ทั้งปลอดภัยต่อตัวเกษตรกรและต่อสิ่งแวดล้อม คุ่มสุดคุ้ม

โดยสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง จ.น่าน

